

REFORME STEČAJA I POREZI U STEČAJU

SAŽETAK: Rad obrađuje temu reforme stečaja i poreza u stečaju sa aspekta zakonske regulative i ekonomsko-finansijskih posljedica. U radu se pokušavaju iznijansirano istaći specifičnosti stečajnog postupka privrednog društva kao dužnika, odnosa poreskih organa i drugih povjerilaca prema društvu u stečaju. Ovaj uzročno-posljedični odnos često određuje i sudbinu društva u stečaju u smislu da li će privredno društvo otići u bankrot ili će biti uspješno restrukturirano.

KLJUČNE RIJEČI: reforme, porezi, stečaj, poreski organ, zakoni, privredno društvo, povjerioci, dužnik, stečaj.

1. Uvod

Stečajni zakoni uređuju sve bitne aspekte stečajne procedure i kako oni predstavljaju provedbeni okvir, valja ih doradivati i unaprjeđivati, posebno one dijelove koji se pokazu nelogičnim, neprimjenjivim, nerazumljivim i sl. U tom smislu, iznosimo pojedina problematična mjesta u stečajnom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini, kao i prijedloge njihovog rješenja u kontekstu svjetskih stečajnih reformi akcentirajući poreze u stečaju kao osnovu interesa država da imaju efikasan stečajni system.

1.1. O reformama stečajnog prava

Od početka ovog vijeka do danas, više od 50 zemalja u svijetu reformiralo je svoje stečajne zakone. Razvijene zemlje svijeta imaju u prosjeku pet godina star stečajni zakon. „Kod siromašnih država on je u prosjeku star 40 godina. Ove reforme različite su koliko su različite i zemlje koje ih primjenjuju, no postoji nekoliko ključnih tipova reformi koje su se pokazale najefektivnijima. Od ovih reformi pojedine su već provedene, ili se još provode kod nas, a neke se trebaju dodatno istaći. Te reforme su:

1. smanjenje ovisnosti o sudovima,
2. uspostavljanje specijaliziranih sudova,
3. transfer ovlasti na vjerovnike,
4. ograničenje žalbi,
5. uvođenje vremenskih ograničenja,
6. korištenje Interneta u stečajnom postupku,
7. razvijanje profesije stečajnog upravitelja, i
8. uvođenje „lebdećeg“ osiguranja.

U mnogim zemljama, pa tako i kod nas, unaprjeđenje stečajnog postupka znači unaprjeđenje sudova. Stečaj ili restrukturiranje u stečaju najčešće ovisi o sudu. U mnogim državama sa efikasnim stečajnim sistemom (Australija, Hong Kong, Singapur, Velika Britanija) sud igra vrlo ograničenu ulogu.¹

Sva tri stečajna sistema u Bosni i Hercegovini, (Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine), definišu stečaj i njegovo pokretanje. Kada su u pitanju porezi koje plaćaju društva u stečaju primjenjuju se važeći poreski zakoni koji uglavnom definišu naplatu javnih prihoda i njihovu kontrolu u kontekstu prava i obaveza poreskih obveznika. U skladu sa prethodnim, propisan je i izgled i sadržaj poreske prijave svih nivoa za sve poreske obveznike i privredna društva uključivo i subjekte u stečaju. Dakle, poreska normativna regulative univerzalne je primjenjivosti sa nijansiranim regulama za određene situacije koje prate stečajne postupke, npr. sporazumi sa poreskim i kontrolnim organima o opravdanom smanjivanju nekih poreskih zaduženja, odgađanju njihovog plaćanja itd, što je specifično za sve poreske sisteme i stečaje privrednih subjekata u tranzicionim sistemima. Ovo podrazumijeva i nužnost povremenog državnog intervencionizma pravnim normama *lex specijales* (primjer kompanija „Agrokor“ iz Hrvatske). Ovdje valja ukratko obrazložiti ukupno kod nadležnih poreskih organa² registrovano „dugovanje“ poreza koje imaju privredna društva u Bosni i Hercegovini. Dugovanje smo stavili u navodnike zato što je to nerealna, neosnovana i u krajnjem slučaju netačna cifra. Radi se o cifri od zvanično saopštenih cca tri milijarde konvertibilnih maraka. Od toga su dugovanja javnog sektora cca 70%, a privatnog saektora ca 30%. Ova „dugovanja“ poreza prema državi izračunata su po tri osnova:

- dug po osnovu glavnice,
- dug po osnovu izračunanih kamata na neplaćene glavnice i
- dug po osnovu poreza i kamata na iste od firmi koje su ugašene u sudovima, a imale su po dva i više transakcijskih računa otvorenih u poslovnim bankama, i u naplatnom haosu koje su poreski organi imali niz godina poslije rata dugovanja su bilansirana i uvećavana za kamate, što je sasvim nerealno.

Interesantno je i ponašanje javnog sektora koji troši javna sredstva, a u kontinuitetu duguje za poreze. Takođe u najmanju ruku neistinito je prikazivanje poreskog duga koje

¹ Grupa autora: *Doing business in 2008. Comparing Regulation in 178 Economies*. A copublication of the World Bank, the International Finance Corporation, and Oxford University Press, World Bank, Washington, 2008, 56–58.

² Opštu imenicu *poreski organ*, zbog specifičnosti nivoa naplate poreza u Bosni i Hercegovine, razbijenosti po entitetima, kantonima i Brčko distriktu BiH i onih, manjim dijelom, koje ubire država BiH, upotrebljavamo umjesto konkretnih imena poreskih uprava što bi unosilo malo zabune pri čitanju.

imaju bivša državna (društvena) preduzeća koja su duže vrijeme izbrisana iz sudskog registra, a nadležni poreski organi njihova dugovanja i dalje prikazuju i po zakonu okamaćuju. Puno je još toga što govori u prilog procjenama ozbiljnih domaćih i međunarodnih ekonomskih analitičara, da je realan poreski dug u BiH između jedne i jedne i po milijarde. U prilog ovome ide sklapanje novih aranžmana međunarodnih finansijskih organizacija o zaduženju BiH. Da su ova poreska potraživanja stvarna, ne bi bilo logično da ovako mala država sa izuzetno slabom ekonomijom i kreditnim bonitetom, relativno lako dobija kredite. Međutim, ino kreditori su svjesni da država ima iskazana nerealna poreska potraživanja i da većim dijelom ta potraživanja nikada neće naplatiti.

U kontekstu prethodnog treba posmatrati i stečaj i njegove rezultate kod nas. Svu poresku aktivnost stečaja moraju pratiti poreske prijave i zakonima i podzakonskim aktima propisane evidencije i prilozi bez obzira na realnost iskazanih podataka. Poreska prijava je univerzalan dokument i definiše se zakonom i uglavnom je isti sa jezičkim različitostima i nekim nevažnim tehničkim razlikama u svim poreskim sistemima.

„Porezna prijava je prijava porezne obaveze koju je porezni obveznik dužan podnijeti Poreznoj upravi i sastoji se od izvještaja i drugih relevantnih dokumenata u vezi sa poreznom obvezom tog lica. Izuzev ako je drugačije propisano poreznim zakonima, lice podnosi poreznu prijavu za svaku vrstu poreza kojoj to lice podliježe u skladu sa poreznim zakonima.

Porezna prijava se smatra podnesenom onoga dana kada je primi Porezna uprava u obliku, na način i u mjestu propisanim ovim poglavljem i podzakonskim aktima. Porezna prijava će se smatrati primljenom od Porezne uprave u skladu sa stavom 3. ovog člana i onda kada su zadovoljeni sljedeći uvjeti: – porezni obveznik predoči poštansku potvrdu da je porezna prijava poslana poštom ili posjeduje kopiju porezne prijave koja je ovjerena prijavnim štambiljem Porezne uprave i – porezni obveznik dokaže da je plaćanje porezne obaveze prikazane u poreznoj prijavi izvršeno u skladu sa stavom 2. člana 37 ovog Zakona.

Porezna prijava će se smatrati primljenom od Porezne uprave na dan kada je prijava poslana preporučenom poštom ili na dan kada je predata neposredno u Poreznu upravu, računajući od dana koji je kasnije nastupio. Porezni obveznik podnosi poreznu prijavu na utvrđenom obrascu. Obrasci za porezne prijave propisuju se podzakonskim aktima. Ako je propisano podzakonskim aktima, poreska prijava se može podnijeti elektronskim putem ili u drugom obliku koji omogućava kompjutersku obradu podataka.

Porezni obveznik ili njegov zastupnik potpisuje poreznu prijavu, a ukoliko se radi o prijavi podnesenoj elektronskim putem, prijava se potpisuje u skladu sa Zakonom o elektronskom potpisu. Ako je cijelu prijavu ili samo dio prijave pripremila drugo stručno lice,

tada to stručno lice također potpisuje poreznu prijavu i unosi svoj identifikacioni broj poreznog obveznika. Porezni obveznik podnosi poreznu prijavu u roku utvrđenom poreznim zakonima. Izuzev ako nije drugačije propisano poreznim zakonima ili podzakonskim aktima, porezni obveznik podnosi poreznu prijavu nadležnom poreznom uredu ili bilo kojem drugom poreznom uredu koji odredi direktor ili, u odsustvu direktora, njegov zamjenik.

Uputstva za podnošenje poreznih prijava izdaje Porezna uprava, ako porezni zakoni ne propisuju drugačije.³ Obrazac poreske prijave propisuje nadležni upravni funkcioner, a uz istu idu i zakonom propisani dokazi.

2. Prijava poreza u stečajnom postupku

Momentom nadležne sudske pravosnažnosti ozvaničenja stečajnog postupka stečajni upravnik, zakonski zastupnik subjekta u stečaju je po zakonu obavezan da primjenom važećih poreskih propisa dostavlja poreske prijave nadležnim poreskim organima. Ova obaveza se odnosi na kompletan stečajni postupak. Uz prethodno, podrazumijeva se da je i privredno društvo registrovano kod nadležnog suda kao društvo u stečaju. „Nadležni sud ili drugi nadležni organ koji registrira pravna lica ili organizacije obavještava porezni ured u okviru čije nadležnosti se nalazi sjedište pravnog lica ili organizacije o registraciji, ponovnoj registraciji, stečaju ili likvidaciji ili reorganizaciji⁴ pravnih lica ili organizacija u roku od pet (5) radnih dana od dana registracije, ponovne registracije ili od početka postupka stečaja, likvidacije ili reorganizacije pravnog lica ili organizacije. Organ uprave ili drugi nadležni organ koji obavlja registraciju poduzetnika obavještava nadležni porezni ured o svakoj novoj registraciji, poništavanju registracije ili promjeni registracije u roku od pet (5) radnih dana od dana takve promjene. Organ uprave ili drugi nadležni organ koji vodi evidenciju o imovini i upisuje promjene o vlasništvu nad imovinom obavještava nadležni Porezni ured o svim promjenama u roku od pet (5) radnih dana od dana takve upisane promjene kod subjekta nad čijom imovinom je Porezna uprava upisala zakonsku hipoteku.“⁵ Poreske prijave se podnose:

- Pravnom radnjom otvaranja stečajnog postupka i
- Tokom stečajnog postupka.

³ *Zakon o poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine, član 20., Službene novine FBiH, broj: 33/02, 28/04, 57/09, 40/10, 27/12, 7/13, 71/14 i 91/15), neslužbena prečišćena verzija.*

⁴ U ovom radu će zvanični termin *reorganizacija* često biti mijenjan terminom *restrukturiranje*, zbog toga što su autori ubijeđeni da restrukturiranje više inklinira opstanku firme kroz provođenje stečajnog postupka, a reorganizacija u našoj praksi se često tumači kao korak ka likvidaciji.

⁵ *Zakon o poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine, član 18., Službene novine FBiH, br. 33/02, 28/04, 57/09, 40/10, 27/12, 7/13, 71/14 i 91/15), neslužbena prečišćena verzija., član 18.*

2.1. Podnošenje poreske prijave pravnom radnjom otvaranja stečajnog postupka

Za podnošenje poreskih prijava u privrednom društvu u stečaju isključivu dužnost i obavezu ima stečajni upravnik. Da bi procesi prijave poreza bili vjerodostojni stečajni upravnik je u procesu vođenja stečaja društva naročito obavezan da u skladu sa poreskim propisima sastavi:

- Poreske bilanse na dan otvaranja stečaja i dan zaključenja stečaja i iste dostavi nadležnim poreskim organima, sve to u zakonskim rokovima.
- Poresku prijavu za obračunati porez za period za koji se utvrđuje poreska obaveza i sve to u skladu sa nadležnim zakonima.

Dakle otvaranjem stečajnog postupka stečajni upravnik je odgovoran za: „Poslovne knjige i poreske obaveze (1) Poslovne knjige stečajnog dužnika poslije otvaranja stečajnog postupka vodi stečajni upravnik ili lice koje on odredi. (2) Otvaranjem stečajnog postupka započinje nova poslovna godina. Vrijeme do izvještajnog ročišta ne uračunava se u zakonske rokove za sastavljanje i objavljivanje završnog računa.“⁶ Otvaranjem stečajnog postupak stečajni upravnik je naročito obavezan da:

- a) Podnese poresku prijavu poreza na dobit pravnih lica kao i poreski bilans u roku od 60 dana od dana otvaranja stečajnog postupka sa stanjem na dan koji prethodi danu otvaranja postupka stečaja a sve u skladu sa Zakonima o porezu na dobit pravnih lica.⁷
- b) Podnese poresku prijavu u skladu sa poreskim propisima za period za koji je rok za podnošenje prijave datum poslije otvaranja stečajnog postupka.
- c) Podnese poreske prijave za period za koje subjekt u stečaju prije stečaja nije podnio u zakonima propisanom roku.

Kao jedan od povjerilaca stečajnog dužnika, nadležni poreski organ ima zakonsku obavezu da kao jedan od povjerilaca stečajnog dužnika, podnese prijavu potraživanja za sve poreske obaveze stečajnog dužnika koje su nastale do dana otvaranja stečaja kao i da priloži dokaze o prijavljenim neobezbijeđenim i obezbijeđenim potraživanjima. Navedeni razlozi nalažu da stečajni upravnik usaglasi stanje duga sa nadležnim poreskim organom, zavisno od sjedišta stečajnog dužnika i to po svim osnovama koje vodi nadležni poreski organ. Ovo je jedini način kojim se obezbjeđuje poštovanje poreskih propisa, tačnost prijave potraživanja koja mora da sadrži potraživanja po osnovu javnih prihoda za koje su zaduženi poreski organi,

⁶ Zakon o stečajnom postupku F BiH, član 91, alineja 1 I 2, (Službene novine FBiH, br. 29103),

⁷ Ovdje govorimo o Zakonima u množini, jer se konstatacija odnosi na Zakone u oba entiteta BiH i Brčko distrikta BiH.

potpunost i tačnost podataka iskazanih u dokumentima i izvještajima o finansijskom i ekonomskom položaju društva u stečaju, jer isti sadrži i obaveze stečajnog dužnika na dan otvaranja stečaja prema vrsti i isplatnom redu. Sve ovo će značajno doprinijeti bržem i efikasnijem provođenju stečaja kao i smanjenju broja sudskih parnica po osnovu mogućih osporavanja potraživanja.

2.2. Poreske prijave tokom stečajnog postupka

U toku stečajnog postupka, računajući od dana donošenja rješenja o stečaju do dana početka implementacije plana reorganizacije ili pravosnažnosti rješenja nadležnog suda o nastavku stečajnog postupka i gašenjem društva, kao i u postupku reorganizacije sve poreske obaveze i zaduženja, obračunavaju se u skladu sa Zakonima o porezu na dobit u privrednim društvima. Sukladno tome stečajni upravnik predaje poresku prijavu i poreski bilans u zakonskom roku računajući od dana početka primjene Stečajnog plana (restrukturiranje i reorganizacija) sa stanjem na dan koji prethodi danu od kada se primjenjuje plan restrukturiranja. Poreska prijava i poreski bilans se predaju zaključno sa 31. decembrom tekuće poslovne godine u skladu sa nadleznim zakonima, a sve pod uslovom da se stečajni postupak, odnosno restrukturiranje nastavlja i u narednoj godini.

U skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica, dobit obveznika u periodu pravosnažnosti rješenja o nastavku stečajnog postupka bankrotstvom do pravosnažnosti rješenja o nastavljanju stečaja bankrotstvom i pravosnažnosti rješenja o zaključenju stečajnog postupka, utvrđuje se kao pozitivna razlika vrijednosti imovine društva u stečaju sa kraja i sa početkom stečaja, ali uz prethodno srazmjerno namirenje povjerilaca. Imovina obveznika sa početka stečajnog postupka je imovina na prethodni dan kada je otvoren stečajni postupak ispravljena u vrijednosti za promjene nastale do početka perioda stečaja u skladu sa pravnim stečajnim normama. Poreska prijava po ovom osnovu podnosi se u zakonima propisanom periodu. Nepodnošenje poreske prijave tretira se krivičnim djelom.

Period za obračun poreza na dobit je poslovna godina koja je u vremenskoj osnovi kalendarska godina osim u situaciji prestanka ili pak otpočinjanja obavljanja djelatnosti u toku godine, uključivo i statusne promjene, kao što su stečaj ili likvidacija ali i obustave stečaja zbog prodaje stečajnog dužnika u svojstvu pravnog lica, odnosno obustave likvidacije u toku godine a u skladu sa važećim zakonima i podzakonskim aktima. Prodajom dužnika kao pravnog lica u skladu sa zakonima na dobit, koji su na snazi u Bosni i Hercegovini, obveznik je dužan podnijeti poresku prijavu i poreski bilans koji traju od početka pravosnažnosti rješenja o nastavku stečajnog postupka do dana pravosnažnosti rješenja o obustavi stečaja.

Dobit za ovaj period se obračunava kao razlika imovine sa početka stečajnog perioda, a u skladu sa zakonima.

Takođe je obavezan obračun poreza na dobit i prijava istog u akontativnom iznosu kojim se daje procjena prihoda, rashoda i dobiti i obračunava mjesečni akontativni iznos poreza. Važno je napomenuti i to da se poreska prijava podnosi za mjesec u kojem je stečajni postupak obustavljen, a ukoliko je rješenje postalo pravosnažno u prvoj polovini mjeseca, odnosno za prvi naredni mjesec u odnosu na mjesec u kojem je stečajni postupak obustavljen, a rješenje o obustavi postalo pravosnažno u drugoj polovici mjeseca. Tokom postupka stečaja stečajni upravnik je obavezan da podnosi sve poreske prijave za period trajanja stečajnog postupka i shodno poreskim propisima iste mora i izmiriti.

2.3. Porezi i višak diobne mase

Zakonima o stečaju u BiH propisan je i tretman viška diobne mase i porezi po tom osnovu. Višak diobne mase novčano izražen, odnosno u nenovčanoj imovini, iznad uloženog osnivačkog kapitala koji se raspoređuje članovima privrednog društva nad kojim je okončan postupak stečaja, odnosno likvidacije po pozitivnim zakonskim propisima u BiH smatra se dividendom. Vrijednost nenovčane imovine po ovom osnovu računa se po trenutno važećoj tržišnoj vrijednosti. Zakonskim i podzakonskim pravnim aktima regulisan je način i postupak utvrđivanja dividende koju dobivaju članovi društva u likvidaciji, odnosno stečaju.

Kada je primalac dividende nerezidentno pravno lice popunjavaju se dodati zakonom propisani obrasci čije ispunjavanje tretira odbitke koji čine sastavni dio poreske prijave za obračun poreza na dobit po odbitku na prihode i naknade koje ostvaruju rezidentna i nerezidentna pravna lica u Bosni i Hercegovini.

3. Sastavljanje finansijskih izvještaja tokom stečaja privrednog društva

Privredna društva su za statističke i druge potrebe FIA (Finansijsko-izvještajna agencija u F BiH), dužni do 30. marta tekuće godine dostaviti finansijske izvještaje, kao i sve dodatne podatke za prethodnu kalendarsku godinu. „Godišnji pregled rezultata poslovanja privrednih subjekata predstavlja knjigu tabela i grafikona u kojoj su predstavljeni i adekvatno ilustrovani statički presjeci, strukturalni omjeri i dinamički presjeci (trendovi vremenskih serija) rezultata finansijskog poslovanja, kao i pokazatelja finansijskih performansi privrede u Federaciji BiH. Pregledi se daju u agregatnoj formi, za sveukupnu privredu i prema veličini kompanije (male, srednje i velike), a zatim po privrednim granama, odnosno po kantonima,

kao nivoima geografske koncentracije.“⁸ U potpunosti je isto i u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH.

3.1. Predaja PDV obrasca

Obveznici PDV-a tokom postupka stečaja i dalje predaju PDV obrasce na mjesečnoj bazi, do 10-og u mjesecu. Obavezni su, kao što smo prethodno već rekli, plaćati akontacije poreza na dobit, ali ih nadležne porezne uprave ne zadužuju za akontacije poreza na dobit tokom postupka stečaja što je regulisano internim uputama. Nadalje, tokom stečaja društva nisu u obavezi plaćati članarinu kantonalnim, entiteskim, Brčko distrikta i državnim privrednim komorama. Ako je društvo obveznik PDV-a na prodaju imovine u tome postupke obračunava se PDV na prodajnu cijenu. Kod prodaje dugotrajne imovine u prihodima ili rashodima priznaje se razlika između prodajne i knjigovodstvene vrijednosti.

3.2. Otpis potraživanja i obveza

U postupku stečaja, stečajni upravnik je dužan naplatiti potraživanja koje društvo ima od kupaca i ostalih dužnika, proporcionalno u procentima od naplaćenog podmiriti obaveze prema povjeriocima, te prodati preostalu imovinu društva. U skladu sa time, u tom se razdoblju u poslovnim knjigama evidentiraju sve poslovne promjene koje nastaju stečajem društva. U slučaju postojanja potraživanja koja nije moguće naplatiti, iste je potrebno otpisati na teret troškova u skladu s pravilima za otpis potraživanja kod redovnog poslovanja. Jednako tako društvo u stečaju može otpisati i obaveze prema dobavljačima, ali samo one zastarjele kao i u redovnom poslovanju, dok je ostale nužno podmiriti unovčavanjem imovine.

3.3. Uništenje imovine

Uništenje dugotrajne materijalne imovine i sitnog inventara na temelju odluke o rashodovanju porezno se priznaje ako je pri utvrđivanju činjeničnog stanja prisutan ovlaštení službenik nadležnog poreskog organa, ili ako poreski obveznik raspolaže odgovarajućom dokumentacijom nadležnih tijela ili institucija o količini i vrsti preuzetih dobara.

3.4. Poresko potraživanje u postupku stečaja i njegovo namirenje

Potraživanja poreza koja se odnose na poreske obaveze (direktne poreze i PDV) stečajnog dužnika do dana otvaranja stečajnog postupka, podmiruju se iz:

⁸ WEBSITE FIA, dne. 06.08.2018.

- stečajne mase ako se stečaj provodi bankrotstvom i
- prema Stečajnom planu, ako se vrši reorganizacija, (restrukturiranje).

Poreski organi kao povjerioci imaju zakonsku obavezu da za potraživanja prema stečajnom dužniku, sva koja su nastala do dana otvaranja stečajnog postupka, podnesu prijavu potraživanja kao i potrebne dokaze o neobezbijeđenosti ili obezbijeđenosti potraživanja. Danom otvaranja stečajnog postupka ne može se protiv stečajnog dužnika, odnosno nad njegovom imovinom (pokretnom i nepokretnom), odrediti i sprovesti prinudno izvršenje radi naplate poreza niti bilo koja mjera postupka izvršenja osim izvršenja koja se odnose na obaveze iz stečajne mase i troškova stečajnog postupka, što je posebno regulisano zakonima. Ako dođe do nepoštovanja Plana stečaja i restrukturiranja od strane stečajnog dužnika, povjerioci čija su potraživanja obuhvaćena Planom, mogu da traže izvršnu ispravku i pokretanje izvršnog postupka u tom dijelu. Ako se poreski obveznik ogлуši na izmirenje poreskih obaveza po stečajnom Planu pri restrukturiranju, poreski organi su obavezni povesti postupak prinudne naplate saglasno zakonskim odredbama. „... (1) Nakon otvaranja stečajnog postupka dopušteno je izraditi stečajni plan u kojem se može odstupiti od zakonskih odredbi o unovčenju i raspodjeli stečajne mase. (2) Stečajnim planom naročito se može: 1) ostaviti stečajnom dužniku sva ili dio njegove imovine radi nastavljanja poslovanja stečajnog dužnika; 2) prenijeti dio ili sva imovina stečajnog dužnika na jedno ili više već postojećih lica ili lica koja će tek biti osnovana; 3) stečajni dužnik pripojiti drugom licu ili spojiti s jednim ili više lica; 4) prodati sva ili dio imovine stečajnog dužnika sa ili bez razlučnih prava; 5) raspodijeliti sva ili dio imovine stečajnog dužnika između povjerilaca; 6) izvršiti pretvaranje potraživanja u uloge; 7) odrediti način namirenja stečajnih povjerilaca; 8) namiriti ili izmijeniti razlučna prava; 9) smanjiti ili odgoditi isplata obaveza stečajnog dužnika; 10) obaveze stečajnog dužnika pretvoriti u kredit; 11) preuzeti jemstvo ili dati drugo osiguranje za ispunjenje obaveza stečajnog dužnika; 12) urediti odgovornost stečajnog dužnika nakon završetka stečajnog postupka, 13) izdati nove akcije i sl. <http://www.advokat-prnjavorac.com>

Član 143. Podnošenje plana (1) Stečajni dužnik može stečajni plan podnijeti zajedno s prijedlogom otvaranja stečajnog postupka. Nakon otvaranja stečajnog postupka stečajni plan imaju pravo stečajnom sudu podnijeti stečajni upravnik i stečajni dužnik. Neće se uzeti u obzir plan koji se podnose sudu nakon završnog ročišta. (2) Ako je na skupštini povjerilaca stečajnom upravniku naložena izrada stečajnog plana on je dužan taj plan podnijeti stečajnom sudu u roku od 30 dana od dana održavanja skupštine povjerilaca. Sud može produžiti rok za

podnošenje plana za još 30 dana pod određenim okolnostima. Sa stečajnim upravnikom u izradi plana savjetodavno saraduje odbor povjerilaca, ako je osnovan, i dužnik pojedinac.⁹

Poreska dugovanja koja nastaju u toku stečajnog postupka poreski dužnik izmiruje kao trošak stečajnog postupka, iz stečajne mase i ova dugovanja su prioriteta u plaćanju. Zakonima o stečajnom postupku decidno je određeno šta su to troškovi stečajnog postupka kao i koje su to obaveze koje idu iz stečajne mase. Iz stečajne mase, prije stečajnih povjerilaca, namiruju se troškovi stečajnog postupka i dugovi stečajne mase.¹⁰ U slučaju da stečajni upravnik ne izmiri poreske obaveze u zakonskom roku poreski organi imaju zakonsku mogućnost da izvrše prinudnu naplatu sa računa stečajnog dužnika. Pod ovu obavezu spadaju i tzv. paraporezne obaveze. Neplaćanje prijavljenog poreza se smatra prekršajem u poslovanju.

Naplate poreskih potraživanja po Stečajnom planu (restrukturiranja, reorganizacije) vrše se u skladu sa Planom, tako da se time obezbijedi povoljnije namirenje povjerilaca u odnosu na likvidaciju (bankrotstvo) društva. Plan mora biti usvojen u skladu sa zakonima u pisanoj formi. Ako se ovaj Plan podnosi istovremeno sa pokretanjem stečajnog postupka, što je moguće i čak je poželjno, onda se on naziva Stečajni plan konkretnog društva.

4. Sadržaj Stečajnog plana

Stečajni plan podrazumijeva unaprijed idejno definisanu šemu restrukturiranja (reorganizacije) privrednog društva u stečaju. Ovaj plan je vrlo značajan za sve povjerioce jer u planu imaju prezentovane kompletne podatke na osnovu kojih mogu sagledati obim obaveza stečajnog dužnika kao i da li vrijednost cjelokupne imovine stečajnog dužnika i predložene mjere mogu obezbijediti naplatu potraživanja u predloženom obimu i na predloženi način.

„Stečajni plan sastoji se od pripremne osnove i osnove za provođenje. Uz plan se prilažu i isprave navedene u čl. 154. i 155. ovog Zakona. Pripremna osnova (1) U pripreмноj osnovi stečajnog plana navode se mjere koje su preduzete prije otvaranja stečajnog postupka ili se još trebaju da preduzmu, kako bi se stvorio osnov za planirano ostvarivanje prava učesnika. (2) Pripremna osnova mora da sadrži i sve ostale podatke o osnovama i posljedicama plana koji su značajni za donošenje odluke povjerilaca o planu i za njegovu sudsku potvrdu. Osnova za provođenje (1) Osnova za provođenje sadrži odredbe o tome kako

⁹ Zakon o stečajnom postupku F BiH (Službene novine Federacije BiH, br. 29103).

¹⁰ Isto.

će se planom izmijeniti pravni položaj stečajnog dužnika i drugih učesnika u postupku. (2) Stečajni plan uključuje: opis načina, vremena i iznosa do kog povjerioci s osiguranim pravima i druge vrste povjerilaca trebaju biti isplaćeni ili namireni na neki drugi način, konverzije potraživanja povjerilaca u kapital stečajnog dužnika, novog zaduživanja dužnika i vrste garancija koje će biti ponuđene svakoj od kategorija povjerilaca i novih investitora, kao i način na koji će oni biti isplaćeni u cijelosti ili zaštićeni od šteta koje mogu biti rezultat primjene plana, stepena do kog se dužniku može oprostiti njegov dug; načina kompenzacije koji se nudi svim kategorijama, te razlika u smislu raspodjele u slučaju likvidacije dužnika; finansijskih prognoza i vrsta mjera koje trebaju da se preduzmu da bi se povratila profitabilnost preduzeća dužnika; načina izvršenja reorganizacije, posebno u vezi sa organizacionim, upravljačkim, finansijskim, tehničkim mjerama i mjerama za smanjenje broja zaposlenih; izvora finansiranja i finansijskog plana za primjenu stečajnog plana, uključujući povećanje osnovnog kapitala i duga, kao i drugih mjera koje su preduzete u skladu sa ovim zakonom. Razvrstavanje učesnika u stečajnom planu (1) Učesnici u stečajnom planu razvrstavaju se pri utvrđivanju njihovih prava u grupe. Povjerioci s različitim pravnim položajem razvrstavaju se u stečajnom planu u posebne grupe. Kod toga treba razlikovati: 1) povjerioce s pravom odvojenog namirenja, ako plan zadire i u njihova prava, 2) stečajne povjerioce koji nisu nižeg isplatnog reda, 3) stečajne povjerioce pojedinih nižih isplatnih redova, ako njihova potraživanja ne prestaju prema članu 150. ovog zakona. (2) Povjerioci istog pravnog položaja mogu se svrstavati u grupe prema istovrsnosti privrednih interesa. Takvo razvrstavanje mora da se temelji na valjanim razlozima. U planu će se navesti kriterijumi za razvrstavanje. (3) Posebnu grupu činit će zaposleni ako učestvuju kao stečajni povjerioci s potraživanjima koja nisu neznatna. Posebne grupe mogu da se oblikuju od povjerilaca s malim potraživanjima.“¹¹

5. Mjere za realizaciju Stečajnog plana (restrukturiranje)

Ove mjere predviđaju:

- otplatu u ratama, izmjenu rokova dospijeće, izmjenu visine kamata ili drugih uslova zajma, kredita ili drugih potraživanja ili instrumenata obezbjeđenja,
- namirenje potraživanja,

¹¹ Isto, Član, 144 do 147. (*Službene novine Federacije BiH*, br. 29103).

- unovčenje imovine sa teretom ili bez njega ili prenos takve imovine na ime namirenja potraživanja,
- otpis duga.

6. Saglasnost poreskih organa u BiH na Stečajni plan

Poreskim zakonima i zakonima o stečaju definisano je na koji način poreski organi u Bosni i Hercegovini mogu poreskom obvezniku, stečajnom dužniku, odložiti plaćanje poreskog duga. Ovakva odlaganja moraju biti ugrađena u Stečajni plan društva u stečaju. A pošto nadležni poreski organ daje saglasnost na Plan, to automatizmom postaje obaveza koja se ne može osporavati. Nadležni poreski organ će kao povjerilac u svemu postupati u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima.

Međutim, valja imati na umu da će nadležni poreski organ dati saglasnost na Stečajni plan i prijedlog restrukturiranja samo ako isti sadrži namirenje poreskog potraživanja, plaćanje u ratama u skladu sa zakonom, jer nije propisan otpis duga za obveznike kod kojih se stečaj provodi reorganizacijom, već je propisano samo odlaganje duga stečajnom dužniku. Takođe nije propisana izmjena rokova dospeljeća, kao ni mogućnost visine i stope kamate na poreski dug. Sve navedeno kao i stvarne, suštinske karakteristike poreskog potraživanja, potpuno je opravdano i svrsishodno da predlagač otplatnog plana za potraživanje poreza formira posebnu klasu u knjigovodstvu.

7. Karakteristike poreskog potraživanja (stvarne i suštinske)

Posebne klase pri knjiženju ormiraju se zbog poreskog potraživanja koje ima stvarne i suštinske karakteristike i to:

- Odnos konkretnog poreskog organa i poreskog obveznika je javno-pravni odnos zato što poreska potraživanja po definiciji imaju javno-pravni karakter,
- Prihodi koje prikupljaju poreski organi su javni prihodi,
- Zakonski nije propisan otpis bilo kojeg poreskog duga za obveznika koji se nalazi u stečajnom postupku i ima prihvaćen Stečajni plan već je propisana mogućnost odlaganja i otplatnog reprograma poreskog duga,
- Zakonski nije predviđeno ugovaranje visine i kamatne stope,

– Potraživanja po osnovu obaveznog socijalnog osiguranja¹² stečajnog dužnika, stečajni dužnik ne može biti oslobođen obaveze obračuna i plaćanja doprinosa. Kontrolu obračuna i plaćanja nad ovim doprinosima vrši nadležni poreski organ a ta sredstva su na raspolaganju, po zakonu, nadležnim fondovima.

Postoje zakonske mogućnosti kojim se ostavljaju mogućnosti otpisa poreza i paraporeskih dažbina određenim poreskim obveznicima, na primjer obvezniku koji se prodaje u procesu privatizacije, odnosno koji je u postupku restrukturiranja, kao i poreskom obvezniku kojem je promijenjena vlasnička struktura, ali po osnovu preuzetih ugovornih obaveza od strane države BiH, entiteta ili distrikta Brčko, nije propisan otpis doprinosa za socijalne fondove.

Nadležni poreski organ utvrđuje, kontroliše i naplaćuje određene javne prihode koji, prema zakonskim odredbama o finansiranju lokalne samouprave, pripadaju jedinicama lokalne samouprave kao od države sa svih nivoa ustupljeni prihodi. Sva javna sredstva u državi su pod kontrolom na jednom ili više državnih nivoa države Bosne i Hercegovine, lokalne vlasti i organizacija za obavezno socijalno osiguranje.

U situacijama kada predlagač, a najčešće je to stečajni upravnik u Stečajnom planu, nije razvrstao poresko potraživanje u posebnu poresku klasu prema karakteristikama poreskog potraživanja, nadležni stečajni sudija može narediti da se formira posebna knjigovodstvena klasa za poresko potraživanje.

Kada usvojeni Stečajni plan sadrži mjeru otpisa duga, nadležni poreski organ koji vodi, između ostalog, ustupljene prihode i doprinose za obavezno socijalno osiguranje, za ovo otpisivanje potrebno je da pribavi odluku lokalne zajednice kojoj pripadaju ustupljeni prihodi kao i odluke, fondova i organizacija kojima su na raspolaganju sredstva doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, da su sa otpisom saglasni.

8. Neprihvatanje Stečajnog plana (restrukturiranje i reorganizacija)

Nadležni stečajni sudija će službeno ili na prijedlog zainteresovanog subjekta u roku od osam dana odbaciti Prijedlog Stečajnog plana, i to uglavnom kada Plan nije u skladu sa važećim pravnim propisima.

¹² Pod socijalnim osiguranjem u ovom radu podrazumijevamo penziono osiguranje, invalidsko osiguranje i zdravstveno osiguranje.

9. Zaključna razmatranja

Sve poreske aktivnosti stečajna moraju pratiti odgovarajuće poreske prijave i zakonima i podzakonskim aktima propisane evidencije i priloge bez obzira na realnost iskazanih podataka. Poreska prijava je univerzalan dokument i definiše se zakonom i uglavnom je isti sa jezičkim različitostima i nekim malim tehničkim razlikama u svim poreskim sistemima. Neprijavlivanje poreza se tretira utajom i kvalifikuje se kao krivično djelo za pravno i odgovorno lice.

Kao jedan od povjerilaca stečajnog dužnika, nadležni poreski organ ima zakonsku obavezu da podnese prijavu potraživanja za sve poreske obaveze stečajnog dužnika koje su nastale do dana otvaranja stečaja kao i da priloži dokaze o prijavljenim neobezbijeđenim i obezbijeđenim potraživanjima.

Stečajni upravnik predaje poresku prijavu i poreski bilans u zakonskom roku računajući od dana početka primjene Stečajnog plana (restrukturiranje i reorganizacija) sa stanjem na dan koji prethodi danu od kada se primjenjuje Plan. Poreska prijava i poreski bilans predaju se zaključno sa 31. decembrom tekuće poslovne godine u skladu sa nadležnim zakonima, a sve pod uslovom da se stečajni postupak, odnosno restrukturiranje i reorganizacija nastavljaju i u narednoj godini.

Obavezan je obračun poreza na dobit i prijava istog u akontativnom iznosu kojim se daje procjena prihoda, rashoda i dobiti i obračunava mjesečni akontativni iznos poreza.

Višak diobne mase novčano izražen, odnosno u nenovčanoj imovini, iznad uloženog osnivačkog kapitala koji se raspoređuje članovima privrednog društva nad kojim je okončan postupak stečaja, odnosno likvidacije po pozitivnim zakonskim propisima u BiH smatra se dividendom. Po zakonu, za dividendu se obračunava i plaća porez.

Privredna društva su za statističke i druge potrebe FIA (Finansijsko-izvještajna agencija u F BiH), dužni do 30. marta tekuće godine dostaviti finansijske izvještaje, kao i sve dodatne podatke za prethodnu kalendarsku godinu.

Obveznici PDV-a tokom postupka stečaja i dalje predaju PDV obrasce na mjesečnoj bazi, do 10-og u mjesecu za prethodni mjesec.

U slučaju postojanja potraživanja koja nije moguće naplatiti, iste je potrebno otpisati na teret troškova u skladu s pravilima za otpis potraživanja kod redovnog poslovanja.

Naplate poreskih potraživanja po Stečajnom planu (restrukturiranja, reorganizacije) vrše se u skladu sa Planom, tako da se time obezbijedi povoljnije namirenje povjerilaca u odnosu na likvidaciju (bankrotstvo) društva.

Kada usvojeni Stečajni plan sadrži mjeru otpisa duga, nadležni poreski organ koji vodi, između ostalog, ustupljene prihode i doprinose za obavezno socijalno osiguranje, za ovo otpisivanje potrebno je da pribavi odluku lokalne zajednice kojoj pripadaju ustupljeni prihodi kao i odluke, fondova i organizacija kojima su na raspolaganju sredstva doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, da su sa otpisom saglasni.¹³

Hamdija Muratović, Ph.D.
Šaban Nurić, Ph.D.

REFORM BANKRUPTCY AND TAXES IN BANKRUPTCY

Summary

The work deals with the reform of bankruptcy and tax bankrupt in terms of legislation and economic and financial consequences. The paper is trying nuanced point out the specifics of the bankruptcy proceedings of the company as a debtor, the relationship tax authorities and other creditors to the company in bankruptcy. This cause-and-effect relationship often determines the fate of the company bankrupt in terms of delivering the same will go bankrupt or will be successfully restructured.

Key words: reform, taxes, tax authority, bankruptcy, law, business organization, creditors, debtor, bankruptcy.

¹³ Pri pisanju ovog rada korišteni su izvorni pravni dokumenti koji regulišu stečaj u Bosni i Hercegovini, entitetskog i državnog nivoa, kao i podzakonski i pojedinačni pravni akti kojima su nadležni poreski organi u BiH regulisali obračun, prijavu i naplatu poreza po svim osnovima. Razumije se, da je uvažena i ustavna regulativa u BiH kao i EU principi koji čine poreske smjernice za tranzicione pravne sisteme čiji dio su i porezi u stečaju.